

CREDIT AND CREDIT SYSTEM

Allayorova Nigora Shavxiddin qizi

Kompyuter injiniring fakulteti 4-kurs talabasi TATU (Muhammad Al-Xorazmiy nomidagi
Toshkent Axborot Texnologiyalari Universiteti)

Dildoraxon Eshmurodova Sanjarbek qizi

TATU (Muhammad Al-Xorazmiy nomidagi Toshkent Axborot Texnologiyalari Universiteti)
AKT Sohasida Iqtisodiyot va Menejment fakulteti 2-kurs talabasi

Mehrbonu Eshmurodova Bobomurod qizi

Televizion texnologiyalari fakulteti 1-kurs talabasi
TATU (Muhammad Al-Xorazmiy nomidagi Toshkent Axborot Texnologiyalari Universiteti)

ANNOUNCEMENT

It is known that the basis of society is production. Credit plays an important role in ensuring the continuity of production.

Keywords: cost, verit, doveryatsya.

INTRODUCTION

Boshqacha aytganda korxonalarining bozor iqtisodiyoti sharoitida ish yuritishida ishlab chiqarish jarayonining o'zluksizligini ta'minlash, korxonaning asosiy va aylanma fondlarining aylanishini to'xtab kolishiga yo'l qo'ymaslik, korxonalarni moliyaviy resurslari bilan ta'minlash, korxonalar tomonidan tovar mahsulotini sotganda, sotilgan tovar uchun to'lov summamasini olish va boshqa obyektiv va subyektiv sabablar kreditning zarurligiga olib keladi. Kredit (lotincha – ishonish – verit, doveryatsya) deganda o'z egalari qo'lida vaqtincha bo'sh turgan ayrim qiymat yoki pul mablag'larining boshqalar tomonidan ma'lum muddatga xaq to'lash sharti bilan qarzga olish va qaytarib berish yuzasidan kelib chiqadigan munosabatlar tushuniladi.

Kredit qadimdan ma'lum bo'lib, u dastlab savdoda almashuv jarayonida paydo bo'lgan bo'lib, u avval tovarlarni kreditga sotilishi bilan bo'g'liq. Bunga sabab haridorni tovar sotib olishga hamisha ham naqd puli bo'lmaydi, u tovar sotilsa tushadi, tovar sotuvchi esa uni tushishini kutib turolmaydi (shu davrda tovarning qiymati tushib ketishi, sifati pasayishi mumkin.). Shu va boshqa xolatlar tovarlarni kreditga sotishga olib kelgan. Kredit tovar ishlab chiqarishning va tovar muomilasining ajralmas qismi bo'lib hisoblanadi va uning rivojlanishi bilan bo'g'liq. Tovar ishlab chiqarishning rivojlanishi bilan pul shaklidagi kredit paydo bo'ldi.

Keyinchalik kredit berish mustaqil faoliyatga aylanib, uning asosiy funksiyasi bo'lib pul egalari va unga vaqtincha muxtoj bo'lganlar o'rtasidagi vositachilikdir. Kozir bu faoliyat maxsus malaka va texnikaga ega bo'lgan maxsus ixtisoslashgan muassasalar-banklar tomonidan amalga oshirilmoqda.

Kreditning imkoniyati va zarurligi shu bilan bog'liqki korxonalar mahsulot sotishda, xodimlarga mehnat xaki hisoblanganda, korxonalar va jismoniy shaxslar o'z pullarini banklarda

saklashi va boshqa xollarda vaqtinchalik bo'sh bo'lgan pul mablag'lari bo'lgani xolda boshqa korxonalar va tashkilotlarda o'z faoliyatlarini o'zluksizligini ta'minlash uchun tegishli pul mablag'iga ehtiyoj sezadi. Bu xolat qishloq xo'jalik korxonalariga ham tegishli bo'lib, bu ishlab chiqarishni mavsumiyliги, mahsulot ishlab chiqarish vaqti bilan uni sotish xajmini ko'pchilik mahsulotlar bo'yicha mos kelmasligi, sotilgan mahsulotlarga pulni o'z vaqtida kelib tushmasligi va boshqa xolatlar ularni kreditdan foydalanishni takozo etadi.

Bozor iqtisodiyoti sharoitida kreditning ahamiyatini oshishi quyidagilar bilan bog'liq:

1. Naqd puldan foydalanishni kamaytirib, muomila harajatlarini, pul emissiyasini kamayishini ta'minlaydi.
2. Korxonalar va axolining vaqtinchalik bo'sh pul mablag'lari kredit muassasalarida saqlanishi tufayli ulardan unumli foydalanish ta'minlanadi.
3. Bank muassasalariga tuplangan pullar xalq xujaligi tarmoqlari, korxonalarining asosiy va aylanma mablaglarining tuldirishning qarzga olingan manbai sifatida muhim ahamiyatga ega.
4. Kredit tufayli xujaliklar urtasidagi shartnoma majburiyatlarining bajarilishi ta'minlanadi, mahsulot ishlab chiqarish va sotish jarayonining o'zluksizligi ta'minlanadi va boshqalar.

Ijtimoiy iqtisodiy tizimda kreditning o'рни va roli u bajarayotgan funksiyalar bilan aniqlanadi. **Kreditning funksiyasi** – bu kreditning iqtisodiyotdagi faoliyatining muayyan ravishda namoyon bo'lishidir.

Kreditning funksiyalari:

1. Qarzga beriluvchi qiymatni vaqtincha foydalanishga berish. Bunda kreditor va qarz oluvchi o'rtasidagi munosabat shunday aniqlanadiki, kreditor qarz oluvchiga resurslarni taklif qiladi, qarz oluvchi bu resurslarni ishlatadi va bunda qarzga beriluvchi qiymat kreditor va qarz oluvchi o'rtasida aylanadi.

2. Qayta taqsimlash. Kredit takror ishlab chiqarish jarayonining barcha bosqichlariga – ta'minot, ishlab chiqarish, taksimlash, muomila va iste'molga xizmat kiladi.

Ushbu funksiya yordamida korxonalar, tashkilotlar, davlat va shaxsiy sektorning bo'sh pul mablag'lari va daromadlari ssuda kapitaliga aylantiriladi va vaqtincha foydalanishga, muayyan to'lov asosida beriladi. Bu funksiya yordamida ishlab chiqarishdagi proporsiyalar va pul kapitali harakati boshqarilib turiladi.

3. Muomila harajatlarini tejash. Bu funksiya yordamida nakt pulsiz hisob-kitoblar rivojlantirilib, hisob-kitoblarni tezligini va kam harajatliligi ta'minlanadi. Kapitalning muomilada bo'lish vaqtini tejalishi uning ishlab chiqarishda bo'lish vaqtini oshiradi va ishlab chiqarishni kengaytirishga, foydani ortishiga olib keladi.

4. Kapital to'planishining jadallashuvi va markazlashuvi. Kapital to'planishi jarayoni iqtisodiy rivojlanishning barqarorlashuvi va xo'jalik yurituvchi subyektning o'z maqsadiga erishishining muhim sharti hisoblanadi. Bu ishlab chiqarishni kengaytirish uchun kredit yordamida katta xajmdagi mablag'ga ega bo'lishga imkon yaratadi. Ushbu funksiya hozirgi

sharoitda rejali iqtisodiyot davrida rivojlanmagan va mablag'lar bilan ta'minlanmagan faoliyat jabhalarini moliyaviy mablag'lar bilan ta'minlash jarayonini sezilarli tezlashtiradi.

5. Muomilaga to'lov vositalarini chiqarish. Bu funksiyani amalga oshirish jarayonida kredit faqatgina tovar emas, balki pul muomilasining jadallashuviga, undan naqd pullarni siqib chiqarib, to'lovlar aylanishining tezlashuviga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Kredit tufayli pul muomilasi doirasiga veksel, chek, kredit kartochkalari kabi vositalar kiritilib, naqd pulli hisob-kitoblarni, naqd pulsiz hisob-kitoblarga almashtiradi. Bu esa ichki va tashqi bozordagi iqtisodiy munosabatlar mexanizmini osonlashtiradi va tezlashtiradi. Bu masalani hal etishda tijorat krediti zamonaviy tovar almashinishining kerakli elementi sifatida muhim o'rin tutadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. "Kreditning imkoniyati" 2016
2. "Muomila harajatlarini tejash" 2005
3. "Kapital to'planishining jadallashuvi" 2020.